
V. S. Naipaul

A PÉK TÖRTÉNETE*

Farkas Krisztina fordítása

Nézz csak rám. Fekete vagyok, mint a szurok, ronda, mint a bűn. Senki se hinné, aki rám néz, hogy Port of Spain egyik leggazdagabb emberét látja. Tudod, néha még nekem is nehéz, főleg, amikor mostanában nyaralni viszem a feleségemet meg a gyerekeket, és megpillantom azt a formátlan fekete arcot valamelyik csicsás tükörben, amilyeneket a drága hotelekben látni mindenhol, mintha csak az ilyeneket akarnák bosszantani, mint én.

Mostanában mindenki – főleg a feketék – állandóan azt kérdezik, hogyan kezdődött ez az egész, és én mindig azt válaszolom, hogy tésztából csinállok dohányt. Haha! Ez tetszik, mi? Hogy hogyan kezdődött? Hallod, ahogy beszélek, mondanom sem kell, hogy nem jártam iskolába. Grenadában, ahonnan származom – ez az egyik, amit a trinidadai feketék sose bocsátanak meg: hogy grenadai fekete vagyok –, Grenadában tízen voltunk testvérek, azt hiszem – odaát egy kicsit zűrzavaros volt minden, még azt sem tudom, ki volt a fickó, aki elkapta az anyámat. Gondolom, sok más nőt elkapott a sziget többi kerületében is, mert ahányszor csak visszamegyek Grenadára azokra a nyaralásokra, amikről beszéltem, az emberek mindig mondják, hogy erre meg arra emlékeztetem őket, és ha boltba megyek, mindig összekevernek az eladóval. (Ha ez még sokáig így megy, egyszer eladok valakinek valamit, csak a hecc kedvéért.) Még Trinidadban is, ha összefutok egy grenadaival, ugyanez történik.

Hát azt nem tudom, mi történt Grenadában, de a mami egyedül engem hozott át Trinidadba, még fiatal korában. Nem tudom, a többiekkel mit csinált, de lehet, hogy nem is a saját gyerekei voltak. Elég az hozzá, hogy munkát kapott fehéreknél a St. Ann's Hotelben. Adtak neki egyenruhát, ételt napjában háromszor, emellé meg néhány dollárt havonta. Valahogy összekerült egy másik férfival, egy igazi trinidadai orangutánnal, és nem tudom, hogyan, de szerzett valakit, aki gondoskodott rólam, amíg ő ezzel a férfival élt, mert a pénz és az étel, amit kapott, alig volt elég arra, hogy ellássa ezt az ostoba trinidadit, akivel összeköltözött.

Volt egy kínai kenyérbolt nem messze az új nénitől, akinél laktam, és az egyik nap, amikor az öreglány nem talált otthon pénzt, hogy kenyeret vegyen – hát nem gyalázat, vannak ezen a szigeten emberek, akik még a kenyérrelvót sem tudják összeszedni –, szóval, amikor nem tudott kenyeret venni, átküldött ebbe a kínai boltba, hogy kérjek hitelbe. A kínai nő – fű, de hogy mennyi gyereket bírnak csinálni ezek a kínaiak! – akkora nagy darab volt, mint a fene, és azt hiszem, jó pillanatát fogtam ki, mert azt mondta, szó sem lehet róla, hitel nincs, de ha dolgozni akarok egy kicsit, az már más, mert szüksége van valakire, aki kiszállítja a kenyeret, amit valami indiaiaknak sütött. De hogy bízhat meg bennem? Ez volt a nagy kérdés. Akkor előhúztam a keresztet a kosz-

* Az A FLAG ON THE ISLAND című kötetből.

lott gyapjúingem alól, amin több volt a lyuk, mint a szövet, és megmondtam neki, hogy itt tarthatja, amíg visszajövök a kenyér árával. Én nem tudom, milyen vallásúak ezek a kínaiak, de ez megtette a hatását. Bár azért okos is volt. Elvette a keresztet, és elküldött a kenyérrel, ami egy régi, nagy *châle-au-pain*be volt csomagolva, amit két-három liszteszaksákból varrtak össze. Én beszédtem a pénzt, visszavitettem, ő pedig visszaadta a keresztet, néhány centet meg egy kenyeret.

Hát így kezdődött a dolog. Mindig mondom a feketéknek, hogy Isten indított el az életben, és nem törődöm a trinidadiakkal, akik folyton azzal jönnek, hogy ezek a grenadaiak állandóan csak imádkoznak. Igaz is, persze, mert ahányszor csak gond van az üzlettel, még ma is, bang!, térdre vágom magam, és imádkozni kezdek, mint a bold, öregem.

Ez aztán így folytatódott, amíg már rendszeres délutáni munkámmá nem vált, hogy kiszállítom az embereknek a kenyeret. A pékség közönséges kenyeret sütött – élesztőt, lepényt és gépi kenyeret –, amit a szegényebbeknek adott el. Hogy hogy tudnak dolgozni ezek a kínaiak! Ez a kínai asszony a hatalmas hasával, a mocskos ruhájában ott izzadt a kemence előtt, sütötte a kenyeret, és kereste a pénzt, de azt már nem tudom, hogy mit kezdtek vele, mert végig ott nyomorogtak a hátsó szobában, amiben csak egy ágy volt, néhány függőágy a kicsiknek meg egy-két láda. A férjjel egyáltalán nem is tudtam beszélni. Egyetlen szót sem tudott angolul, és írni is csak kínaiul tudott. Sovány, cingár kis emberke volt, olyan fura, bő szárú khaki rövidnadrágban és fehér ingben, amelyet a kínaiak hordanak. Ő is úgy dolgozott, mint a barom. Mi, grenadaiak, tudjuk, milyen a kemény munka, gondolom, ezért is jöttem ki ilyen jól ezekkel a kínaiakkal, és ezért olyan irigyek ránk ezek a lusta trinidadai feketék. De volt egy furcsa dolog. Akkora pizsokban éltek. A gyerekek viszont, öregem, olyan tisztán jöttek elő abból a rozszott hátsó szobából, mint a frissen sült kenyér, és mindig fene takarosak voltak a kis tolltartóikkal, a kis radírjaikkal, a vonalzóikkal meg a mappáikkal, és soha nem veszítettek el semmit. Reggel csinos libasorban indultak el otthonról, délután pedig ugyanilyen csinos libasorban értek haza, nyugodtan és tisztán, mintha semmi sem történt volna velük egész nap. Na, ezt megtaníthatnák a feketék gyerekeinek is.

De ahogy már mondtam, ez a pékség közönséges kenyeret sütött a szegényebbeknek. A gazdagabbaknak is sütöttek. Viszont azt úgy csinálták, hogy összeszedték a tésztát a házaktól, megsütötték, a kenyeret pedig visszaküldték, forrón és édesen. Ezekről a vásárlóktól is hoztam el tésztát, és visszaszállítottam a kenyeret. Azt soha nem engedték meg, hogy a pultnál kiszolgálják, mintha nem bíztak volna benne, hogy a nagy tolongásban képesek eladni és pénzt is átvenni. Mindig nagy volt a tolongás. Ismered a feketéket: ha csak egyetlen ember van a boltban, az is úgy tolakszik, mintha pokoli tömeg lenne.

Nahát, egyik nap, amikor kenyeret szállítottam a *châle-au-pain*ben az egyik családnak, egy asszony, az egyik szomszéd, csak elkezdte, hogy milyen jó lehet olyan kenyeret kapni, amit a saját kezével dagaszt az ember, és nem keveredik bele akárkinek az izzadsága. Ez adta az ötletet. A kemence az kemence. Működnie kell, akár egy, akár két kenyér sült benne. Úgyhogy mondtam ennek az asszonynak, ennek a portugálnak, hogy elviszem a tésztáját, és visszahozom a kisült kenyeret, és szinte semmibe se fog kerülni neki. Ezt úgy adtam elő, hogy nem tudhatta, a kínaiaknak adom-e a pénzt, vagy azért nem kerül neki szinte semmibe, mert én fogom eltenni. De aztán úgy nézett rám, hogy rögtön látszott, azt akarja, hogy én tegyem el a pénzt. Így aztán el volt intézve. Szóval.

A következő napokban tésztát hoztam a *châle-au-pain*ben a pékség biciklijének az utánfutójába akasztva. Bevittem, mintha csak nem bajlódnék azzal, hogy összehajtsam a zsákokat, és a következő pillanatban már ott is volt a többi között, én meg már dagasztottam és sütöttem, mintha mind ugyanaz a tészta lenne. Az az igazság, hogy amikor ilyenmibe fog az ember, hát akkor azt nagyon merészen kell csinálni. Vannak, akik akkora feneket kerítenek neki, ha csinálnak valami kis stíklit, hogy biztos el is kapják őket. Én meg, mint a villám, gondolhatod. Fogom az anyagot, lököm is be a sütőbe, és a szomorú kínai lesz az, azzal a mindig szomorú és bánatos kínai képével, aki kihúzza a kemencéből a hosszú nyelű péklapáttal, megnézi, és visszatolja megint.

Amikor aztán a kenyeret a többivel együtt kiszállítom, igen-igen higgadtan elteszem a pénzt. Az ilyesmivel az a helyzet, hogy ha egyszer elkezd az ember, piszok nehéz abbahagyni. Kiszámolod így, kiszámolod úgy. Nekem meg olyan is az agyam. Mindig leülök, és kiszámolom, hogy mennyi lesz mondjuk ötven cent naponta egy hétig, és minden héten egy évig. Szóval ezt aztán elkezdtem komolyan csinálni. Nem ajánlom senkinek, aki üzlettel akar foglalkozni. De erre gondolok, amikor azt mondom az embereknek, hogy tésztából csinálók dohányt.

A kínai nő nem érezte túl jól magát akkoriban. Az öreg kínai meg elkezdett furcsán viselkedni a maga kínai módján. Ismered, hogy tudnak játszani ezek a kínaiak. Ha végighajtasz a Marine Streeten vasárnap kora reggel, kettő az egyhez, hogy ott ül az egyik kínai a Kincsház előtt, mintha csak a pénz közelében akarna lenni, és játszik, mint a bolond. Na, az öreg kártyázik, az öreglány meg beteg, úgyhogy én voltam az egyetlen, aki a pékségre vigyáztam. Piszok keményen dolgoztam nekik, azt elmondhatom. Még két-három kínai szót is megtanultam, néhány goromba fekete el is kezdett Fekete Kínainak hívni, mert ebben az időben én is khaki rövidnadrágot meg inget húztam, mint egy kínai, és azt a teát ittam, amit a kínaiak isznak egész nap, és amikor az utcán sétáltam, én se szóltam sokat, pont, mint egy kínai. Azt meg el ne hidd, amit ezek a feketék beszélnek a kínaiakról meg az előítéleteikről, ah! Semmi bajuk a feketékkel, feltéve, hogy keményen dolgoznak, és megbecsülik magukat.

De milyen furcsa az élet! Amikor már úgy látszott, hogy sínen vagyok, hogy minden pompásan meg klasszul megy, egy csomó minden történt, amitől ordítani tudtam volna. Először is, a kínai asszony mellhártyagyulladásra kapott, és meghalt. Pokoli volt, de hát nem csoda, mikor mindig ott görnyedt a tűz előtt, megizzadt, aztán kiment a párás időbe, plusz még azokat a gyerekeket is szülte sorra. Szörnyen sajnáltam, meg hát meg is ijedtem. Nem nagyon tudtam, hogy fogok az öreggel egyedül boldogulni. Amíg nekik dolgoztam, végig egyetlen szót sem szólt egyenesen hozzám, mindig csak a feleségén keresztül.

Most nézd, milyen keresztet cipelek. Ahogy az asszony meghalt, az öreg kínai mintha megbolondult volna. Nem sírt, semmi ilyesmi, hanem elkezdett kártyázni, mint a barom, az eredmény pedig az lett, hogy egy nap, úgy egy hónappal az asszony halála után, az öreg szólt a gyerekeinek, hogy pakoljanak, és induljanak, mert kártyán elnyerte tőle a boltot egy másik kínai manus. Én nem tudtam, nekem mi a dolgom, senki nem mondott nekem semmit. Csak csomagoltak. Nem tudom, talán úgy érezték, hogy én is a bolt része vagyok, és az öreg még annyit se mondott, hogy sajnálja, hogy meg kell válnia tőlem. Aztán, ahogy térdre estem és imádkozni kezdtem, rögtön láttam, hogy már kezdettől fogva Isten ültette a fejembe a tészta gondolatát, mert anélkül ma seholy se lennék. Mert az új pacák, aki átvette a boltot, azt mondta, hogy nincs szüksége rám.

Be akarta csukni a pékséget, és fűszeresboltot akart nyitni, és nem akarta, hogy én szolgáljak ki, mert a fűszerüzlet vevői nem szeretnék, ha feketék szolgálnák ki őket. Nézz csak rám! Huszonhárom éves vagyok, és nincs munkám. Meg semmit se. Csak ez a kínaiság, meg hogy tudom, hogyan kell kenyeret sütni, és az a plusz készpénz, amit az évek alatt gyűjtöttem.

Kibújtam az öreg khaki rövidnadrágból meg az ingemből, és körülszaglásztam egy kicsit a városban, hátha találok munkát. De senki nem keresett péket. Volt vagy hétszáz dollárom, és ez a lófrálás tetszett volna, csak éppen nem fizet, hiszen a pénzem gyorsan fogyott. Na most figyelj. Tudod, akkoriban meg sem fordult a fejemben, hogy saját boltot nyissak. Így van ez a feketékkel. Annyira hozzászoktak, hogy másoknak dolgozzanak, hogy már el is hiszik, hogy csak azért, mert feketék, nem tehetnek mást, mint hogy másoknak dolgozzanak. Meg kell mondanom, hogy amikor imádkozni kezdtem, és Isten azt mondta, hogy menjek, és nyissak saját boltot, azt gondoltam, hogy Isten talán téved, vagy hogy nem hallottam jól. Mert Isten csak annyit mondott: „Fiatalember, fogd a pénzed, és nyiss pékséget! Jó kenyeret sütnél.” Nem azt mondta, hogy nyissak csemegeboltot, ahogy azt némelyik fekete teszi, és áruljak sütit, bambit meg más üdítőket. Nem, Ő azt mondta, nyissak pékséget. Nézd, milyen keresztet cipelek.

Sok nehézségem akadt, amíg megszereztem azt a néhány száz dollárt, ami még hiányzott, de végül találtam egy indiait, aki adott kölcsön. Ezt mondom mindig a fiataloknak. Hogy egyáltalán nem nehéz hitelt kapni, ha pontosan tudja az ember, mihez akar fogni. Nem azzal állítottam oda az emberek elé, hogy adjanak kölcsön, mert házat akarok építeni, vagy teherautót akarok venni. Csak kenyeret akartam sütni. Na, elég az hozzá, hogy vettem egy régi, lerobbant bolthelyiséget Arouca mellett, és a nagy részét annak, amim volt, arra költöttem, hogy felújítsam. Semmi túlzás, érted, mert Arouca az Arouca, és az ember nem akarja elijeszteni a vidéki tahókat a túl puccos berendezéssel. Meg nem is volt meg hozzá a pénzem. Felírtam a nevem egy táblára, és nézz oda, máris benn vagyok a bizniszben.

Akkor fura dolog történt. Laventille-ben az emberek nem tudtak betelni a kenyérral, amit sütöttem – és az utolsó néhány hónapban már én sütöttem egyedül. De most beütött a baj. Jobb kenyeret sütöttem, mint amit az aroucaiak valaha láttak, és mégse jött be egyetlen helyi sem a rozoga bejárati ajtón, hogy megemberelje magát, és vegyen egy filléres élesztős kenyeret. Azt hallottad már, hogy a jó bornak nem kell cégér? Nehogy elhidd. Ajó, az nem elég, kell még valami más is. Ez a valami más pedig nekem nem volt meg. Elkezdtem gondolkodni, hogy mi a fene lehet az. Azt mondtam, biztos csak azért van ez így, mert új vagyok Aroucában. De nem. Először új voltam, aztán megdohosodtam, és az emberek még mindig nem özönlöttek százával az öreg boltba. Minden áldott nap megsütöttem két-három kvartnyi árut, amiből az egész megmaradt, állott lett, kiszáradt, és összesen annyit adtam el, amit az állami gazdaság embere elvitt, aki száraz kenyeret meg zsömlét vett a teheneeknek vagy disznóknak vagy tudom is én, mit tartanak azok ott fent. Pedig jó kenyér volt. Na, úgyhogy megint imádkozni kezdtem, mintha csak el akarnám koptatni a térdemet. És megint ugyanazt a választ kaptam: „Fiatalember – mert mindig így szólított, amikor imádkoztam hozzá –, fiatalember, te csak süss kenyeret!”

Papám! Ezt add össze. A kölcsön kamatai csak nőttek, hónapról hónapra. Néhány hónappal azelőtt kértem kölcsön a nénitől meg mindenki mástól, aki csak volt olyan rendes, és meghallgatott, hogy legalább a kamatot kifizessem. És addigra annyira le-

robbantam, hogy kimentem az utcára, és úgy tettem, mintha valaki más pékségében dolgoznék, és felajánlottam, hogy nagyon olcsón kisütöm a kenyértésztájukat. Aroucában pedig az olcsó *tényleg* olcsó. És az a kevés pénz, amit ilyen szégyenletes módon kerestem, csak arra volt elég, hogy a réseket betömködjem valahogy, gondolhatod.

Jesszuskám. Most aztán kész voltam. Az aroucai bolt annyira félreeső helyen volt – mondjuk, pont ezért vettem meg, mert arrafelé nem volt pékség, és azt hittem, hogy majd örülnek a jó grenadai kenyérnek –, szóval annyira félreeső helyen, hogy senki nem akarta megvenni. Még biztosítva sem volt, meg semmi, úgyhogy le sem éghetett véletlenül – nem mintha ilyesmivel akartam volna próbálkozni. És ahányszor csak leterdeltem, már jött is a válasz: „Fiatalember, te csak süss kenyeret!”

Így aztán Isten nevében két-három kvarrtal megsütöttem mindennap, bár kezdtem úgy érezni, hogy Isten meg akar törni engem, és azt is kezdtem érezni, hogy ez Isten büntetése azért, amit a kínaiakkal műveltem a pékségükben. Kezdtem rossznak érezni magam, és kezdtem *tényleg* dühbe jönni. Rászoktam, hogy otthagyjam a pékséget, miután megsütöttem a napi adagot Istennek – nem kellett semmit bezárni, mert nem volt mit ellopni –, és ha valamelyik laventille-i srác beugrott útban Manzanilla és Balandra meg a többi parti strand felé vasárnap, mindig azt mondtam nekik, hogy most aztán süthetem az egészet. Röhögtek persze, mint a fakutya. A világon semmi sem olyan mulatságos, mint ha valamelyik ismerősödnek kilátszik a pucér segge, és nyakig benne van a szószban.

Az indiai elkezdett aggódni a pénze miatt, nem is lehet hibáztatni érte, mert már hónapok eltelték, hogy a kamatokat se látta. Ettől is le voltam törve. Emlékszem, csak annyit kérdezett, mikor pénzt kértem tőle: „Biztos, hogy kenyeret akarsz sütni? Úgy gondold, van hozzá érzeked?” Igen, persze, mondtam neki, ő meg csak úgy leszurkolta a pénzt. Most meg már idegeskedett. Így aztán egyik nap, miután megsütöttem Istennek a vekniket, felszálltam az Arima Busztársaság egyik buszára Port of Spain felé, hogy meglátogassam ezt az embert. Útközben még elég bátornak éreztem magam. De ahogy megláttam a jó öreg tengert, beleszippantottam a South Quay levegőjébe, és a busz beállt a vasútállomáshoz, a gyomrom összeszorult az idegességtől. Gondoltam, csavargok egy kicsit a városban.

Forró reggel volt, kora őszi idő, és akkoriban a kókuszdió még csak négy centbe került. A régi főtéren volt egy kókuszárus taliga, megálltam mellette. Szörnyű furcsán nézett ki. Az árus fekete volt. El sem tudod képzelni, hogy ez milyen furcsa, ha nem tudod, hogy a szigeten minden egyes kókuszdióárus indiai. Úgy bánnak a görbe késükkel, ahogy a feketék képtelenek. Kókuszdió a bal kézbe, a jobb kezükkel dang dang! a késsel, és a kókuszdió már ki is nyílt, lehet inni. Még soha nem láttam, hogy egy kókuszárus megvágna a kezét. Most meg ez a fekete dang-dangozik itt nekem a késével egy kókuszdión. Legalább olyan különös látvány volt, mintha egy fekete dhotit meg turbánt viselne. Az volt az egészben a legaranyosabb, hogy ez a fekete manus a kinézetét nem számítva pont olyan volt, mint egy indiai. Sok indiaival hindusztánit beszélt, akik persze ugratták, mint a fene, de az nem bánta. Van ez így néha azokkal a feketékkel, akik sokáig élnek együtt indiaiakkal vidéken. Curryt zabálnak, indiaiul beszélnek, és úgy is viselkednek tisztára, mint az indiaiak. Na, vettem ettől a feketétől egy kókuszdiót, aztán mentem, hogy meglátogassam az embert a pénz miatt.

Inkább szomorú volt, mint dühös, mikor elmondtam neki, hogy mi a helyzet, és a helyében én is szomorú lettem volna. Rohadt úgy, mikor látod, hogy elment a pénzed,

és még a kamattól se kapod a finom kis puszikat minden hónapban. Elég az hozzá, hogy adott még három hónap haladékot, de azt mondta, hogy ha nem kezdem kikökögni a megbeszélt tempóban a pénzt, kénytelen lesz lefoglalni a boltot.

– Rohadt egy helyzetbe hozol engem – mondta. – Nézz rám. Azt hiszed, kell nekem egy bolt Aroucában?

Kicsit jobban éreztem magam, miután eljöttem az embertől, és ki mást pillantok meg, mikor eljövök, mint Percyt. Percy régi cimbora, iskolatársak voltunk a laventille-i általánosban. Senkinek nem verték el annyiszor a seggét, mint Percynek. De megszokta, és nem sokat törődött vele, most meg csicsás ruhákat hord, mint egy jampec, és mindenféle üzleti ajánlatról beszél. Azt hiszem, biztosításokkal ügynökölt – ezt csinálja minden léhűtő Trinidadban, és jegyezd meg, amit most mondok, egyszer eljön a nap, amikor ezek a manusok egymásnak próbálnak meg biztosítást eladni. Na, elég az hozzá, hogy ez a dolog beütött Percynek, és azzal jött, hogy meg akar hívni ebédre a régi szép idők emlékére. Elsütött néhány szokásos otromba trinidadai viccet a grenadaiakról, aztán elmentünk az Angostura bárba. Még soha nem jártam ott azelőtt, és nem olyan helynek nézett ki, mint ahol tárt karokkal fogadják az ilyen Percy-féléket. De aztán bementünk, és Percy elkezdte egzecíroztatni a pincéreket, pedig hidd el, negyedolyan feketék sem voltak, mint Percy. Csoda, hogy meg nem verték, főleg, hogy a hely tele volt fehérrel. Miután ittunk egyet, Percy megkérdezte:

– Hol akarsz ebédelni?

Én persze semmit se tudtam a városi éttermekről, és amikor Percy ebédéről beszélt, csak borsós rizsre gondoltam, vagy egy rotira egy indiai utcai árusnál, vagy bambira meg sütire egy csemegeboltban. Azt meg elég nehéz elviselni, amikor valaki, még ha olyan faragatlan is, mint Percy, játssza neked az eszét, főleg, ha csak két szöveget hordasz a zsebedben, hogy valami csörögjön benne. Úgyhogy azt mondtam Percynek, hogy menjünk csemegebe vagy egy bárba. De erre azt válaszolta:

– Nem, nem. Amikor vendégül látom a barátaimat, nem szeretem, ha feketék babrálják a kajámmal.

Na, akkor esett le. Lehet, hogy van egy kis igazság abban, amit a trinidadiak mondanak a grenadaiak hülyeségéről, bár az is igaz, hogy sokáig kell ugyanazon a helyen élned ahhoz, hogy igazán jól megismerd. Most aztán tényleg leesett, öregem.

Amikor a feketék Trinidadban étterembe mennek, nem tetszik nekik, ha azt látják, hogy feketék babrálják a kajájukkal. Akkor értettem meg, hogy bár él Trinidadban mindenfajta és mindenféle színű ember, mégis mindegyik a saját dolgát végzi. Figyelj csak. Ha például rizsgolyót akarsz venni, kitől veszed? Nem indiaitól, nem kínaitól, és nem is portugáltól. Egy feketétől fogod venni. Amikor Aroucában felújíttam a boltot, én sem indiai ácsot meg kőművest bíztam meg. Ha egy indiai vagy egy trinidadai úgy dönt, hogy ácsmunkával akar foglalkozni, az éhen hal. Ki látott már indiai ácsot? Szerintem az egyetlen hely a világon, ahol vannak indiai ácsok meg indiai kőművesek, az India. Rohadt fura egy dolog. Egy napon el kell majd utaznom oda, csak hogy ezt megnézzem magamnak. És ahogy sétáltunk az utcán, láttam a feliratokat a pékségek fölött: Coelho, Pantin, Stauble. Portugál, svájci vagy valami olyasmi, meg aztán ott az a sok kínai kenyérbolt. Vagy vegyük például a mosodákat. Ha egy fekete nyitna mosodát, elvinnéd oda a ruháidat? Hát én nem. Na, sétáltunk az étterem felé, én meg majd' kiugrottam a bőrömből örömben. Minden összeállt. Emlékszel, a kínaiak nem hagyták, hogy a pultnál kenyeret áruljak. Azt hittem, nem bíznak benne, hogy a tolongásban is megállnám a helyem. De nem erről volt szó. Arról volt szó, hogy ha hagyták

volna, hogy én szolgáljak ki, egyáltalán nem lett volna tolongás. Láttál már olyat, aki fekete manustól veszi a kenyerét?

Megkérdeztem Percyt, miért nem szereti, ha feketék babrálnak a kajájával nyilvános helyen. A kérdés eléggé meglepte. Elgondolkodott, és azt mondta:

– Nem szép a *látvány*.

*

A történet végét kitalálhatod. Mielőtt aznap hazamentem volna Aroucába, megkerestem egy Macnab nevű sárga srácot. Ez a gyerek félig fekete volt, félig kínai, és bár volt egy kis barnás színe, meg göndör volt a haja is egy kicsit, kantoninak még elment. Azok egy kicsit sötétebb színűek, mint a többi kínai, úgy tudom. Macnab épp egy bádogszerpenyőt ütött valakinek a hátsó udvarában – a karneválra próbáltak –, és azt hiszem, csak azért volt hajlandó eljönni Aroucába, mert nem volt elég pénze, hogy megvegye a jelmezét a karneváli zenekarba.

De végül eljött velem. Kiültettem a bolt elé, ráadtam egy inget meg egy khaki rövidnadrágot, és megmondtam neki, hogy beszéljen annyit kínaiul, amennyit csak tud, ha meg akarja kapni a karneváli jutalékot. Én bementem hátra, és elkezdtem kenyeret sütni. Macnabnak még egy régi kínai újságot is adtam, na nem azért, hogy olvassa, mert azt még angolul is alig tudott, csak hogy ott heverjen valahol, a látvány miatt. Szereztem egy nagy kínai falinaptárt is kínai nőekkel, virágokkal meg vízeseésekkel, és felraktam a falra. Amikor mindennel kész lettem, térdre borultam, és hálat adtam Istennek. Persze hogy már jött is a régi üzenet, de most barátságosan és vidáman: „Fiatalember, te csak süss kenyeret!”

Ez pedig még egy problémát megoldott. Már hülyére idegeskedtem magam, hogy milyen nevet adjak a boltnak. Új Sanghaj, Kanton, Hongkong, Nancsing, Jance-Csiang. De ahogy az üzenet megérkezett, rögtön tudtam, mi legyen az. Levakartam a régi nevet – nem is kell tudnod, mi volt az –, és felfogadtam egy rendes címfestőt, hogy másoljon ki néhány betűt a kínai újságból. Ez alá nagy betűkkel ráírtam:

YUNG MAN

PÉKSÉG

Soha többet nem mutatkoztam a bolt előtt. És dicsekvés nélkül állíthatom, hogy vett jó kenyeret sütők. Az aroucaiak pedig nem hülyék. Felismerik a minőséget. És hamarosan annyit kerestem, hogy nyitottam még egy üzletet Arimában, aztán magában Port of Spainben is. Az elején nehéz volt az igazi kínaiakat rávenni, hogy egy feketének dolgozzanak. De pénz beszél, és ha manapság elmész valamelyik Yung Man-üzlet előtt, csakis kínaiakat látsz a pult mögött. Néhányan nem is tudják, hogy egy feketének dolgoznak. Az üzletnek ezt a részét a feleségem intézi, és a feleségem kínai. Egészen Cedrosból jött idáig. Na, most nézz meg, Port of Spainben Stauble, Pantin meg Coelho futhat a pénze után. Ahogy már mondtam, a boltokba csak a hátsó bejáraton keresztül megyek be. De minden hétfő reggel igen-igen bátran végigsétálok a Marine Streeten, és belépek a bankba, a főbejáraton át.